

Kadına Şiddetin Adı: Mor Halkalar

Elif YILDIZ*
Özlem BAL**
Sevtap BİNBİR***

Özet

Dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik şiddet tüm boyutlarıyla yaşanmaya devam ederken, kadınların en temel insan haklarından yoksun bırakıldıkları görülmektedir. Kadına yönelik şiddet, kadının fiziksel, duygusal, cinsel ya da psikolojik açıdan zarar görmesiyle sonuçlanan, ruhsal ve bedensel bütünlüğünü bozucu davranışların tümünü içeren, hiçbir siyasi, dini veya kültürel gerekçe ile haklı gösterilemeyecek bir insan hakları ihlali olarak nitelendirilmektedir. Yapılan araştırmalar ve elde edilen rakamsal veriler de, yaşanan şiddetin trajik boyutunu gözler önüne sermektedir. Gelişmiş, kadın hakları konusunda çok fazla yol kat etmiş ülkelerde bile bu olgu çok ciddi bir şekilde yaşanmakta, dünya genelinde her üç kadından biri çeşitli şekillerde şiddete maruz kalmaktadır.

Bu çalışmada, kuramsal olarak kadına yönelik şiddeti derinlemesine irdeledikten sonra, İzmir özelinde bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada İzmir’in tercih edilme nedeni, batı standartlarına ulaşan, demokrasiyi içselleştiren ve kadın hakları konusunda bilinç düzeyi yüksek bir kent olarak bilinmekle birlikte, İzmir’de de kadına yönelik şiddet olaylarının basında hemen her gün izlenmesidir. Bu bağlamda, İzmir ilindeki bir sığınma evinde yaşayan 5 kadınla odak grup yöntemiyle bir çalışma gerçekleştirilmiş; kadınların şiddetle baş etme yöntemleri ve şiddetin önlenmesine yönelik gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ve sosyal sorumluluk kampanyaları hakkındaki düşünceleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet, Aile İçi Şiddet, Kadın Sığınma Evi, Baş Etme Stratejileri.

* Doç. Dr., Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi

** Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

*** Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

The Name of Violence against Women: Dark Circles

Abstract

While there is still an ongoing multi-aspect violation through women in Turkey an even worldwide, it has been observed that women are being deprived from the fundamental human rights. Violation is characterized as a human right infringement that is the collection of behavior includes distortion of emotional and physical integrity resulted with women's physiologically, emotionally, sexually or psychologically harm; and cannot be justified with any of the political, religious, or cultural reasons. Extant literature and the statistical data acquired through this literature reveal the tragic dimension of this violation. This phenomenon is being seriously observed even in countries which are accepted as developed in terms of women rights, and every one among three women worldwide is being encountered with violation in various ways. In this current study, after a comprehensive theoretical in-depth analysis of violation through women, a research is conducted within İzmir context.

İzmir is preferred due to the fact that violation through women in İzmir is being monitored almost every single day, although it has been known as a city that has been internalized democracy and has western standards, and relatively higher conscious regarding women rights. In this context through a focus-group study conducted with five women residing in a shelter house in İzmir, the methods to overcome violation through women as well as the legal regulations to prevent the violation and the views on social responsibility campaigns are aimed to be achieved.

Key Words: Violence, Violence against Women, Domestic Violence, Shelter, Coping Strategies.

1.Giriş

Kadına yönelik aile içi şiddet, yaygınlığı ve türleri değişmekle birlikte dünyanın her yerinde ve her toplumda görülen, dünya kadınlarının yaşadığı ortak bir sorundur.

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Aile İçi Şiddetin Ortadan Kaldırılması başlıklı Tavsiye Kararında aile içi şiddet, "özel yaşamda, genellikle cinsel ilişki ya da kan bağı ile bağlı bireyler arasında ortaya çıkan bir şiddet türü" olarak tanımlanmaktadır. Bu tavsiye kararında, aile içi şiddetin çoğunlukla erkekler tarafından kadınlara veya çocuklara yönelik olarak uygulandığı ve bunun kadınlara yönelik şiddetin en yaygın fakat

görünürlüğü en az olan biçimi olduğu vurgulanmaktadır. (Özberk, Ertekin, 2010: 47)

Yapılan çalışmalar, kadına yönelik şiddet olgusunun halen günümüzde önemli bir araştırma alanı olduğunu göstermektedir. Çünkü ataerkil söylem tüm dünyanın söylemi olarak varlığını sürdürmektedir. Kadınların temel insan haklarının ihlali olarak nitelendirilen kadına yönelik şiddet, Türkiye'nin de en önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin özellikle 'Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne (CEDAW) imza atan bir ülke olmasıyla birlikte, bu çabanın uygulamaya aktarılmasında büyük problemler yaşandığı gözlenmektedir.

Kadınlar yaşamlarının her döneminde özel veya kamusal alan fark etmeksizin şiddete maruz kalmaktadırlar ve bu şiddetin en önemli nedeninin toplumun ataerkil yapısı olduğu bilinmektedir. Toplumun kadına bakış açısı sonucu kadının her dönemde ikinci plana atıldığı, ezildiği görülmektedir. Bu bakış açısı ile beslenen erkek egosu da kadına yönelik şiddeti ortaya çıkarmaktadır.

Erkek tarafından kadına yönelik şiddet sadece fiziksel şiddetle kalmayıp, diğer şiddet türleriyle de beraber uygulandığından, bu durum "birbirini besleyen ve üreten mekanizmalardan oluşan bir şiddet çemberi oluşturmaktadır" (İlkkaracan, Gülçür ve Arın, 1996: 25).

Özellikle 1980 sonrası ortaya çıkan kadın hareketinin etkisi, aile içi şiddetin varlığının kabul edilmesinde itici gücü oluşturmuş, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle ilgili ilk eylem 1987 yılında Dayağa Karşı Hayır kampanyası çerçevesinde gerçekleşmiş ve daha sonra bilimsel alanda yapılan çalışmalarla da desteklenerek konu gündemde tutulmuştur.

Bu çalışmada evlilikleri boyunca şiddet görmüş ve sığınma evinde kalan kadınların şiddetle baş etme yöntemleri ve kadına yönelik şiddet haberlerinin, üçüncü sayfa olma özelliğinden çıkartıp toplumsal bir olay olarak görülmesini hedefleyen aile içi şiddete yönelik olarak gerçekleştirilen sosyal sorumluluk kampanyaları, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yaptığı çalışmalar konusundaki görüşleri ve bu konulardaki bilinç düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

1.1.Türkiye'de ve Dünya'da Kadına Yönelik Şiddet

Şiddet olgusunun ortaya çıkışı, insanlık tarihi ile paraleldir. Arkeolojik çalışmalar, kadınların fiziksel şiddete maruz kalmalarının kökenini 3000 yıl öncesine kadar götürmektedir. Erkek mumyalarının kemiklerinde %9-20 kırığa rastlanırken, kadın mumyalarında bu oranın %30-50 olduğu bildirilmektedir. Bu kırıklar savaştan çok bireysel şiddete

bağlı olduğu düşünülen kafa kırıklarıdır (Yemişçigil,2005: 36). Eski Roma yazıtlarında erkeklerin, kendisinden izinsiz oyunlara katıldıkları, zina yaptıkları için eşlerini cezalandırmak, boşamak ve öldürmek hakkına sahip oldukları yazılmaktadır (Biçici Gezgin, 2011: 7). Orta çağda ise, erkeğin kadına karşı zor kullanmasında bir sınır olmadığı belirtilmektedir.

Kadına yönelik şiddete ilişkin yasal ve tıbbi çalışmalar ise, 1800'lü yıllara dayanmaktadır. Kadına yönelik şiddeti suç sayan ilk yasa Maryland'de 1883'de yapılmıştır (Yemişçigil,2005: 38). Günümüzün farklı sosyo-kültürel yapısı içinde, kadına yönelik şiddet, 21. yüzyılda bile kırılması en güç tabulardan biri olarak görülmektedir. Şiddet 1970'lerden bu yana Amerika ve Kuzey Avrupa ülkelerinden başlayarak, dünyanın birçok ülkesinde kadın hareketlerinin başlıca konularından biri olmuştur (Biçici Gezgin, 2011: 7).

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları,2000: 7) Aile içi şiddet tanımlamasında, kendini aile olarak tanımlamış bir grup içerisinde zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, güç gösterme, öfke, gerginlik boşaltmak amacıyla bir bireyden diğerine yöneltilen her türlü şiddet davranışını ortaya koymaktadır. Aile içi şiddet kısaca aile bireylerinden birisinin, ailenin diğer bireylerinin saldırısına uğraması olarak ifade edilebilmektedir. Aile içi şiddet, dövme ve/veya yaralama, sakatlama, cinsel saldırı, tecavüz, öldürme gibi somut ve dolayısıyla kolay tespit edilebileceklerden; tespit edilmesi son derece zor olabilen sözel, duygusal, ekonomik şiddet eylemlerine kadar uzanabilmektedir. Aile içi şiddeti diğer şiddet türlerinden ayıran en önemli özellik, bu şiddet türünün diğer şiddet türlerine oranla devamlılığının daha yüksek bir oranda olmasıdır (Vatandaş, 2003: 19).

Hirigoyen'e göre, "ailelerdeki sapkın şiddet, engellenmesi çok zor olan bir kısır döngüdür, çünkü nesilden nesile aktarılır. Burada, genellikle çevrenin gözünden kaçtığı için gittikçe daha çok zarar veren bir ruhsal hırpalamayla karşı karşıyayızdır" (2000: 43).

Vatandaş (2003: 19) araştırmasında, aile içi şiddetle ilgili genel ve değişmeyen üç özellik belirlemiştir.

*Aile içi şiddetin failleri ve mağdurları, evlilik veya evlilik yoluyla oluşan bir akrabalık ilişkisine sahiptirler. Bu açıdan bakıldığında evlilik cüzdanı, bir nevi aile içi şiddete izin veren bir lisans belgesi görevi görmektedir.

*Aile içi şiddetin fail ve mağdurları ailenin, yuvanın, evin geleneksel örgütle desteklenen mahremiyetini paylaşırlar. Bu nedenle sorunlar ve özellikle de şiddet dışarıya duyurulmaz, gizli tutulur. Bunun için aile içi şiddeti açığa çıkarmak ve incelemek oldukça zordur.

*Aile içi şiddetin fail ve mağdurları genellikle aynı evi paylaşırlar. Ancak ayrı yaşayan kardeşler, sevgililer, eski eşler veya evlerini terk etmiş babaların uyguladığı şiddet de bir zamanlar aynı evi paylaşıyor olmanın verdiği anlayış üzerinde gerçekleşir.

Kadına ve aile bireylerine yönelik şiddet konusunda uluslararası alanda yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altında yürütülmektedir. 2008'de Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri "Kadına Şiddete Son İçin Birleşin (Unite to End Violence Against Women)" kampanyası başlatmıştır. BM Güven Fonu'nda bu doğrultuda 2015 vizyonu oluşturulmuştur. Bu vizyon ile, kağıt üzerinde verilen sözlerin uygulamaya konulması, kadına yönelik şiddete karşı bilgi temelli bir politika oluşturulması, BM'nin küresel, bölgesel ve ülke bazındaki politikalarının güçlendirilmesi ve ülkelere, kadına yönelik şiddete karşı strateji uygulamalarında yardım edilmesi hedeflenmektedir. Ancak hala uluslararası alanda da kadına yönelik şiddet gündemdeki yerini korumaktadır. ABD Kongresi için hazırlanan bir rapora göre; kadına yönelik şiddetin ekonomik maliyeti zor da olsa bazı gelişmiş ülkeler tarafından hesap edilmektedir. Bu maliyetler, sağlık ve yasal maliyetler, işgücü kaybı ve verimlilik azalışından kaynaklanmaktadır. Üzüntü ve acı gibi soyut olayları da hesaba kattığımızda kadına yönelik şiddetin topluma maliyeti oldukça fazla olmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in 'Women 2011' çalışması'nın ortaya koyduğu verilere göre; kadınların %70'i fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. 15 ila 44 yaş arası kadınlara yönelik şiddet; kanser, trafik kazaları, sıtma ve savaşların tamamının neden olduğu ölüm ve sakatlıklardan daha fazla ölüm ve sakatlığa neden olmaktadır. Aile içi şiddetin maliyeti, Kanada'da 1.16 milyar dolar, ABD'de 5.8 milyar dolar, Avustralya'da ise yılda 11.38 milyar dolardır. (Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2011: 14)

Ülkemizde konuyla ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Sınırlı sayıda olan bu çalışmalar arasından öne çıkan bazı araştırmalara değinmek gerekirse; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı'nın geçmiş dönemlerde yaptığı araştırmalar, Türkiye'de aile içi şiddetle ilgili çok önemli noktalara dikkat çekmektedir. Buna göre, eşlerden birinin alkol kullanıyor olması ve hanedeki aile bireyleri sayısının fazla olmasının, aile içi şiddetin yaşanma olasılığını artırdığı bulunmuştur. Şiddete maruz kalan kadınların çoğunun (%80), şiddet karşısında yapılacak bir şey olmadığına inanarak pasif bir tutum sergilemiş olmaları da, bulunan en önemli sonuçlardan biridir (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2000). Türkiye'de şiddetin bir 'terbiye' biçimi olarak

algılanmasının, bunun hem aile içinde hem de kamusal yaşamda meşru olarak görülmesinin, şiddetin hem yeniden üretilmesine, hem de gizlenmesine yol açtığı tartışmasını destekleyen veriler de bulunmaktadır. Örneğin, 23 ilde yapılan bir çalışma, görüşülen kişilerin % 64'ünün erkeğin eşini dövmesini onaylamakta olduğunu, kadınların %35.1'inin ise ara sıra dayak yemelerini haklı kılacak davranışlarda bulduklarını düşündüklerini ortaya koymaktadır (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2000).

Bu noktada, aile içi şiddete bakış açısının toplumun ve bireylerin kültürel değerleri üzerinden biçimlendiğini vurgulamanın önemi ortaya çıkmaktadır. Bu durumu destekler bir başka bulgu ise, İstanbul'da bir sağlık ocağından hizmet alan 146 kadının eşinden gördüğü şiddeti onaylıyor olmasının, şiddete maruz kalma ihtimalini artıran bir etken olduğunu göstermektedir (Hıdıroğlu, Topuzoğlu, Ay ve Karavuş, 2006). Buna göre, kadınlar en çok çocukların bakımlarını aksatırlarsa (% 42.5) ya da kocalarına karşılık verilerse (% 41.8) dayacağı hak ettiklerini düşünmektedirler.

Altnay ve Arat'ın (2007) Türkiye'de aile içi şiddet konusunda 56 ilden toplam 1800 kadınla yaptıkları son derece kapsamlı araştırma sonuçları, araştırmaya katılan her üç kadından birinin eşinden dayak yediğini, yükseköğrenim görmüş altı erkekten birinin eşine fiziksel şiddet uyguladığını ve şiddete maruz kalanların yarısının bu durumdan daha önce kimseye bahsetmediklerini göstermektedir. Araştırma, öğrenim düzeyi arttıkça fiziksel şiddet gördüğünü söyleyen kadınların sayısının azaldığını, okuma yazma bilmeyen kadınlarda en az bir kez fiziksel şiddet gördüğünü söyleyenlerin oranının %43, yükseköğrenim görmüş kadınlar arasında bu oranın %12 olduğunu, tanışıp anlaşarak ailelerin onayıyla evlenenlerin %28'inin, görücü usulüyle evlenenlerin ise % 37'sinin en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığını ancak bu oranın, ailelerin onayını almadan kendileri tanışıp anlaşarak evlenenlerde % 49 olduğunu bulmuştur. Daha önceki araştırma bulgularının tersine, bu araştırmaya katılan 10 kadından 9'u erkeğin şiddet uygulamasının hiç bir haklı nedeni olmadığını ve şiddet uygulayan erkeklere ceza verilmesini istemektedir. Ayrıca, kadınların aileye kocalarından daha çok gelir getirmesinin dayak riskini en az iki misli artırdığı ve çocukken tanık olunan veya maruz kalınan şiddetin erkeklerin şiddet uygulama olasılığını, kadınların da şiddete maruz kalma olasılığını iki kat artırdığı da bulunan önemli bulgular arasındadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (2009) araştırması, 4 bin 48 hanede ve 24 bin kadınla yapılan görüşmeleri içermektedir. Araştırmada kadınların en çok duygusal istismar, fiziksel ve

cinsel şiddete maruz kaldıkları belirtilmektedir. Kadınların %85'i yakın ilişki içinde oldukları kişilerden şiddet görmektedirler. %44'ü duygusal istismar, %39'u fiziksel şiddet ve %42'si de hem fiziksel hem de cinsel şiddete yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kalmaktadır (<http://www.okuryazar.tv/index.php/songul-sallan-gul-turkiyede-kadin-siginma-evleri-erkek-siddetinden-uzak-yasama-acilan-kapilar-mi.html>).

Şiddetten ölen kadınların dijital ortamda istatistiğinin tutulduğu Dijital Anıt'a göre, Türkiye'de 2009'da 105, 2010'da 165, 2011'de 121, 2012'de 139, 2013'te ise 228 kadının yaşam hakkı erkekler tarafından ellerinden alınmıştır. 2014'ün ilk 5 ayına kadar olan verilerin 113 olduğu dikkate alındığında, 2014'te 'utanç rekoru'nun kırılma endişesi mevcuttur. (<http://www.milliyet.com.tr/5-ayda-114-kadin-siddet-kurbani-gundem-1894474>)

Tüm bunların yanında, kadına karşı şiddetin önlenmesiyle ilgili kanunun, yürürlüğe girdiği Mart 2012'den, Ocak 2013'e kadar geçen sürede kadına yönelik şiddet ve ölümlü vaka sayısında yüzde 5'lik bir azalma görüldüğü açıklanmaktadır. 15 bin olayda, şiddet uygulayanların, elindeki silahları, güvenlik güçlerine teslim etmesi sağlanmıştır. "Panik butonu" olarak bilinen sistemin ise, Bursa ve Adana'daki pilot uygulaması da devam ederken, Adana'da verilen 41 güvenlik butonundan 16'sı, Bursa'da dağıtılan 36 güvenlik butonundan ise 22'si aktif olarak kullanılmaktadır. 2014'te pilot uygulama yapılan illerin sayısının artırılması planlanmaktadır. (http://www.haber10.com/haber/449168/#.U2OMvvl_vjY)

1.2. Şiddet ile Baş Etme Yollarına Kavramsal Bakış

Kadının şiddetle nasıl baş edeceğini belirlemede, kadının şiddeti nasıl algıladığı ve tanımladığı, çocukluk dönemi şiddet yaşantısı, içinde bulunulan kültürel ortam, var olan destek mekanizmalarının işlevselliği, kadının kişilik özellikleri gibi birçok faktör etkili olmaktadır.

Kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan çalışmalar, kadınların baş etme stratejilerini 'aktif' ve 'pasif' olmak üzere ikiye ayırmıştır: davranışsal çabalar (gözlemlenebilen), 'aktif' stratejiler, bilişsel ya da duygusal çabalar (gözlemlenemeyen) 'pasif' stratejiler olarak kategorize edilmektedir (Finn, 1985).

Literatürde etkin ve etkin olmayan baş etme yöntemleriyle ilgili iki temel kavramsal bilgiden söz edilmektedir. Birincisi problem odaklı ya da duygusal odaklı baş etme, ikincisi ise yaklaşma/yüzleşme odaklı ya da kaçınma/uzaklaşma odaklı baş etme yöntemleridir (Waldrop ve Resick, 2004; Littleton, Horsley, John ve Nelson, 2007). Problem odaklı baş etme yöntemi doğrudan strese neden olan faktöre odaklıdır ve stresörle ilgili

yardım arama, eylem planı oluşturma, bir sonraki adımı planlama ve stresörü yok etmeyi de içeren davranışları kapsamaktadır. Duygusal odaklı baş etme ise, stresörle ilgili duygusal stresin yönetimine odaklıdır, stresörle ilişkili duyguların boşaltılması, duygusal destek arama ve duygusal rahatlama davranışlarını içermektedir (Folkman ve Moskowitz, 2004).

Diğer kuramcılar, yaklaşma/yüzleşme odaklı ve kaçınma/uzak durma odaklı baş etmenin ayırımına vurgu yapmaktadır (Waldrop ve Resick, 2004). Yaklaşma/yüzleşme odaklı baş etme destek arama, planlı problem çözme ve stresörle ilgili bilgi arama gibi davranışları içerirken, kaçınma odaklı baş etme stresörden kaçma, uzak durma, stresörün varlığını yok sayma gibi davranışları kapsamaktadır.

Yoshihama (2002) kadınların kullandıkları başa çıkma stratejilerini ve kadınların eşlerinin şiddetine karşı başa çıkmadaki etkinliğini ortaya koymaya çalışmıştır. İki grup (Japonya doğumlu ve Amerika doğumlu Japonlar) arasındaki fark dikkat çekicidir. Amerika doğumlu olanlar daha aktif stratejileri (arkadaşından, ailesinden yardım isteme, eşine karşı çıkma, eşini tamamen ya da geçici bir süreliğine bırakma, eşine yardım almasını önerme, bilgi edinme) kullanırken, diğer grup pasif stratejileri (ilişkinin olumlu yönlerine odaklanma, durumun ciddiyetini minimize etme, şiddete neden olabilecek durumlardan kaçınma, alkol ya da ilaç kullanma) tercih etmektedir. Yoshihama, bireylerin doğdukları ülke, seçtikleri başa çıkma stratejileri ve bunların etkinliği ve psikolojik stres arasındaki karmaşık ilişki ile, aile içi şiddet ve başa çıkmada kültürün öneminin çok arttığına dikkat çekmektedir.

Flinck ve Ark. (2005), şiddet deneyiminin kadınların evlilik, aile ile ilgili düşünceleriyle yakından ilgili olduğunu söylemektedir. Şiddetin türü ve derecesi, kadının şiddetle mücadele edip etmeyeceğini belirlemektedir. Kadınların şiddeti nasıl algıladıklarını ortaya koymak için yapılan niteliksel bir araştırmada (Bent-Goodley, 2004), kadınlar itme, tokat atma ve sözel şiddeti daha az ciddi olarak tanımlamışlardır. Onlara göre, kadının kollarının ve bacaklarının kırılması ya da hastanelik olana kadar dövülmesi ciddi bir durumdur.

Genel olarak şiddet kurbanı kadınlar şiddete karşı pasif tepkiler vermektedir. Sessiz kalarak, ağlayarak, ilaç ya da alkol alarak, eşinin yardım almasına yardımcı olarak, şiddeti minimize ederek, ilişkinin olumlu yanlarını düşünerek, eşini kızdıracak hareketleri yapmamaya çalışarak şiddete tepki göstermeyi tercih etmektedirler. Kadının geliştirdiği pasif stratejilerde ilginç olan nokta, kadının şiddet kurbanı olmasına karşın aynı zamanda sorunu çözmek için çabayı veren taraf olmasıdır. Hatta çoğu zaman kadın, olanlardan kendini suçlamaktadır.

Bazı durumlarda ise kadınların ailelerinden yeterince destek alamadıkları görülmektedir. Khosla ve Ark. (2005) tarafından yapılan çalışmada kadınlar evden kaçıp gitmek istediklerini, sıklıkla kendi ailelerine ve arkadaşlarına gittiklerini ancak her seferinde geri döndüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında, ailelerinden destek alan şiddet kurbanı kadınların oranı %20 iken, %41 gibi yüksek bir oranda ailelerin kadına karşı ilgisiz davrandıkları, destek vermedikleri görülmektedir (Mor Çatı, 1998).

Kadının şiddet karşısında gösterdiği pasif tepkilerden biri sessiz kalmaktır. Kadının gösterdiği tepki daha çok kocasının öfkesinin dinmesini beklemek olmaktadır. Bu tepkilerde kadının korkusu rol oynadığı gibi, kocasına karşılık vermenin ya da bağırmanın kadına yakışmayacağını düşünmek gibi bir inanın da etkili olduğu görülmektedir.,

Kadınların şiddet karşısında ne yapmaları gerektiği, nerelerden yardım alınacağına ilişkin bilgi eksikliği de onları pasif kılmaktadır. İzmir’de yapılan araştırmada, kadınların %71.1’i Ailenin Korunmasına Dair Kanunu hiç duymadıklarını ve içeriğini bilmediklerini söylemişlerdir (Yanikkerem, 2002). Dolayısıyla şiddet gören kadınların, aile içi şiddetle ilgili gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ve sahip oldukları haklar konusunda bilinç düzeylerinin yüksek olmadığı gözlenmektedir.

2. Yöntem

Bu çalışma, İzmir ilinde, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi’nde 21 Aralık 2012 tarihinde beş şiddet mağduru kadınla yüz yüze görüşme (odak grup-yarı yapılandırılmış) tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesi, ılımlı ve tehditkâr olmayan bir ortamda önceden belirlenmiş bir konu hakkında algıları elde etmek amacıyla dikkatle planlanmış bir tartışmalar serisi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle, bir konu hakkında insanların ne düşündüğünü ve ne hissettiğini anlamak odak grup görüşmesinin temel amacıdır.(Yıldırım, Şimşek, 2006:152) Bu bağlamda, İzmir’de kadın sığınma evinde kalan şiddet mağduru kadınlar arasından görüşmeye istekli olanlar ile görüşme yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı kurumun tercih edilme nedeni, araştırmacıların kurumun bulunduğu ilde olmasıdır.

Örnekleme

Bu çalışmaya şiddet gören 5 gönüllü kadın katılmıştır. Veri toplamak için gözlem ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme verileri yarı yapılandırılmış bir form kapsamında, kayıt cihazı kullanılarak elde edilmiştir. Görüşme yaklaşık 3 saat sürmüştür.

Kısıtlar

Şiddetin hassas bir konu olması nedeniyle, sığınma evinde kalan kadınların bir bölümü çekimser kalarak planlanan görüşmeye katılmamışlardır. Görüşmeye katılan kadınlar da, şiddetle ilgili mahrem deneyimlerini paylaşmayı, doğru bir iletişimsel davranış yolu olarak görmemişlerdir.

Analiz

Bu çalışmada kayıt cihazına kaydedilen görüşme bilgilerinin birebir çözümü yapılmış ve elde edilen veriler betimsel analiz için belirlenen tematik alanlara göre kodlanmıştır. Bu alanlar; şiddet deneyimleri (şiddetin tipi, sıklığı, süresi) ve baş etme yaklaşımları (sorun odaklı/yaklaşma, duygusal odaklı/uzaklaşma) olarak belirlenmiştir. Çalışmada belirlenen temalar doğrultusunda, şiddet mağduru kadınların deneyimlerini en iyi yansıtan ifadelere yer verilmiştir.

Bununla birlikte, kadınların medyada aile içi şiddetle ilgili gerçekleştirilen sosyal sorumluluk kampanyaları, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın konuyla ilgili çalışmaları hakkındaki görüşleri de değerlendirmeye alınmıştır.

Etik Yönler

Gerçekleştirilen çalışma için kurum yetkilileri ile görüşülerek gerekli izinler alınmıştır. Görüşmenin başlangıcında örneklem dahilindeki kadınlara araştırmanın amacı açıklanmış ve görüşmenin ses kaydının yapılacağı ve bilgilerin akademik amaçlı ve soruna toplumsal çözüm sunacak yol gösterici bir model oluşturmak için kullanılacağı güvencesi verilerek onayları alınmıştır. Araştırmaya katılan şiddet mağduru kadınlar için, gerçek isimleri yerine kendilerinin tercih ettiği rumuzlar kullanılmıştır (deniz, okyanus, ırmak, nehir, yağmur gibi).

3. Bulgular ve Yorumlar

Demografik Veriler: Çalışmaya 18-45 yaş arası 5 kadın katılmıştır. Biri okuryazar, 2'si ilkokul mezunu, 1'i lise mezunu, diğeri de üniversite terk olarak eğitim durumlarını belirtmişlerdir. Kadınların Ege, Marmara, İç Anadolu, Doğu Anadolu kökenli oldukları görülmektedir.

Evlilik Deneyimleri: Kadınların ikisi iki kez, ikisi bir kez evlenmiş, bir tanesi de nikahsız birliktelik yaşadığını belirtmiştir. Kadınların evlenme yaşı 16-33 arasında değişmekte, ikisinin üç çocuğu, birinin iki çocuğu, diğeri ikisinin de birer çocuğu olduğu görülmektedir. 18 yaşında olan şiddet

mağduru kadının, sığınma evinde bebeğini dünyaya getirdiği bilinmektedir. Tüm katılımcılar, şiddetten kaynaklanan fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar yaşadıklarını ifade etmektedir.

3.1. Kadınların Şiddet Deneyimleri

Sığınma evinde kalan kadınların şiddet olgusunu tüm boyutlarıyla yaşamış oldukları (fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet) ve ortalama 7.5 yıl şiddet gördükleri gözlemlenmektedir.4 kadın sadece eşlerinden şiddet görürken, bir kadın eşinin ailesinden de (koca, kayınpeder, kayınvalide, elti) şiddet gördüğünü belirtmiştir. Kadınların dördü hamilelik döneminde, biri ise evliliğinin birinci yılında şiddet görmeye başlamıştır. Şiddetin nedenleri genellikle şiddet uygulayan kişinin kişilik yapısı ve psikolojik sorunlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Eşimin bazı yalanlarını görüyordum. Kendisine bu yalanlarını söylediğim zaman da bir şekilde kendini savunma yöntemi, tabii erkek de olduğu için kaba kuvvete döküyordu. Zaten evliliğimin yedinci ayında bir aldatılma durumum oldu benim. İşte yalan söylediği için, ailesini sakladı, ailesi çıktı ortaya. Ailem yok demişti. Bu gibi durumlardan dolayı da, hani meydana da çıkınca herhalde onun da etki tepki meselesi. (Okyanus)

Benim, ilk başta küçük yalanlarını yakalamaya başladığımda, çalışmadığı için söylenmeye başladığımda, bir iki tokat derken artık şiddetin boyutu arttı, yalanın boyutu arttı. Şiddet inanılmaz boyuttaydı.(Deniz)

Cuma evlendik. Pazartesi günü beni doktora götürüp, kız olup olmadığımı baktırmak istedi. Bu onun bana yaptığı ilk en büyük hakareti oldu. Doktor, 'verdiğim raporu ölene kadar sakla, bunun (eşinin) böylesine güvenme' dedi. Her gece alkol alıyordu. Mesela, düğünde benim tarafımın taktığı takıları isteyip, evliliğin ilk ayında fiziksel şiddet uyguladı.(Nehir)

Irmak rumuzlu katılımcı da gördüğü şiddetin nedenlerini şöyle ifade etmiştir:

Evlendikten sonra hemen hamile kaldım. İlk aralar çok güzel gidiyordu. Kayınvalide çenesi ile başladı. Eşim annesinin aklıyla hareket eden bir adamdı. İlk aralar çocuğa bakamıyorsun diye laf oluyordu. Bu küfüre ve daha sonra da dayaa dönüyordu. Kocamı kıskırtan ailesi oluyordu. Çocuklara bak, bize hizmet et, ailen gelmesin, konuşma ailenle, seni zaten istemiyorduk derlerdi.

Katılımcılar, yaşadıkları şiddetin sıklığını şöyle dile getirmişlerdir:

Alkol aldığı her gece, almadığı gece de yok. 23 yıl boyunca sürekli şiddeti yaşadım. Alkol alıp hamileliğimin son günlerinde karnıma tekme vurdu. 5 gün 5 gece hastanede yattım. 6. gün doğum yaptım....Çocuk doğdu, ilaç parasını eline veriyorum, o gidip alkol alıyor, eve dımdızlak geliyor. Her gece evi kırıp dökerdi, gece 2'de gelirdi, sabah 5-6 'ya kadar eziyet ederdi.(Nehir)

Şu anda 42 yaşında olan ve 18 yıldır şiddet gören Deniz'in ifadeleri, yaşamış olduğu şiddetin derinliğini ve büyüklüğünü gözler önüne sermektedir:

...benim fiziksel diye bahsettiğim sadece tokat ya da tekme veya yumruk değil. Ben, aklınıza gelebilecek, kemerle, badana fırçasının sapıyla dayak yedim. Ve en son soba demirinin, sobayı karıştırmak için kullandığımız parmak kalınlığındaki demirle dayak yemiştım. Yani bunun dışında saçımdan tutulup yere çarpıldım. Şu an sağ bileğimde o sorunu yaşıyorum. Bunlar... ve bunların defalarca tekrarı.

22 yaşında evlenen ve 23 yıldır evli olan Nehir'in bu konudaki ifadeleri de oldukça çarpıcıdır:

Gece 2'de geliyor. Çocuğu neden uyuttun, beni niye beklemedin, ondan sonra bıçakla yatağı, yorganı, her tarafı deşiyor. Bana da saldırıyor. Karakolluk olduk zaten....2. çocuğum doğduğunda, ben evde doğum yaptım. O sabaha kadar alkol aldı, bana eziyet etti evde...bir keresinde odunla yüzümü yardı.

Bununla birlikte, Deniz gördüğü ekonomik şiddeti de şöyle açıklamaktadır:

Şu anda yanılmıyorsam, sekizinci aydan itibaren çalışmaya başlamış. Kendisini çalışan, sorumluluğunu bilen birisi olarak göstermek için ama geriye dönük dönemde çalışmış bir insan değil, hiçbir şeyi yok. Sadece balığa giderdi. Onunla geçim sağlardı. Sonra ben Tekel büfesi açtım. Sabah 9 gece 2'ye kadar Tekel büfesini bekliyordum. Gelir kasadan parayı alır. Gider. Balığa gider gelir. Sonra sobayı yakar, yatar uyur. Ben dükkân beklerim. Ama çalıştığım parayı ben alamam. O alır. Ama hani şimdi toplumda var ya şiddet deyince fiziksel şiddet, aslında sadece o kadar değil, daha derin.

Deniz, Okyanus ve Yağmur'un aşağıdaki ifadeleri, yaşamış oldukları şiddetin psikolojik boyutunu yansıtmaktadır:

Sığınma evine geldiğim zaman en büyük olay buydu, ben bir adım olduğunu hatırladım. Ben ismimi bilmiyordum. Çok özür dilerim, O... çocuğu, ve buna benzer. Bu dükkânda, müşterinin önünde dahil. Ben kendi evimden kovuluyordum. Ev bana ait. Benim. Beni kendi evimden kovuyordu. Şiddet dediğiniz anda ben böyle çok doluyum, kusura bakmayın.(Deniz)

Sen anne misin? Sen kadın mısın? Mesela benim eşim çalışıyordu ama çoğu dönemlerde mesela ya parası gecikiyordu ya bir şey oluyordu. Ben de 6 yıldır Konak civarında tezgah açıyordum. Kendi ürünlerim vardı. Takı kutuları, kumaş çantalar tasarlıyordum. Evimin bir bölümünü ben atölyeye çevirmiştim. Kendi mesleğim tekstil benim. İşte onları mesela akşam, gündüz çalışıp akşam çoğu zaman tezgaha gidiyordum. Gece 12'ye kadar tezgahda duruyordum. (Okyanus)

Mahkemede de fiziksel şiddet ön planda. Hemen ilk sordukları darp raporunuz var mı? Ama benim psikolojim mahvolmuş...şiddet olduğu zaman hakaret, küçümseme, aşağılama komple hepsini görüyorsunuz.(Yağmur)

3.2. Kadınların Şiddetle Baş Etme Yaklaşımları

Kadınların hem sorun odaklı (aktif, planlı, bilinçli) hem de duygusal odaklı baş etme çabalarını kullandıkları, şiddet ile baş etme sürecinin şiddetin sıklığı, büyüklüğü, şiddet ilişkilerinin süresi ile etkilendiği görülmektedir.

Problem Odaklı Baş Etme

Kadınların eş/ şiddet gösteren kişi ile yüzleşme, ikna etmeye çalışma, evden uzaklaşma, aile bireylerine sığınma, arkadaş/komşudan destek arama, devlet kurumlarına başvurma, para kazanma gibi planlı çabalarını içermektedir. Bu noktada, kadınların hemen hepsi tarafından kullanılan problem odaklı baş etme çabaları yüzleşme, uzaklaşma/kaçınma ve destek arama başlıkları altında incelenmektedir.

Yüzleşme: Görüşmeye katılan kadınların tümü, yaşadıkları şiddetin nedenlerini ortaya koymak ve durumu düzeltmek için şiddet gördükleri eşleri ile karşılıklı görüşmeler yaptıklarını ifade etmiştir.

Konuşuyorduk. Ben mesela eşimi, annemin manevi kızıyla bastım. Kendisini birebir. Onu sildim. Ailesi olduğunu öğrendim. Bana, benim eşim Şırnaklıym diye tanıttı kendisini. İşte Şırnak'ta ailemi terörler bastı öldürdü. Kardeşlerime tecavüz ettiler, kardeşlerim kendilerini astı. Yani ben inandım ona. Ve beni arıyordu diyordu ki, işte bak televizyonu aç burası bizim köydü basılan köy. E ben ağlıyordum, inanıyordum ona. Yedi sekiz ay sonra ben ailesi olduğunu öğrenince işte bunu da yuttum ben. Soruyordum kendisine neden böyle bir şey yapıyorsun ne gerek var, sen işinde başarılı bir insansın. Şimdi ben psikoloji okudum. Yani okudum derken meraklıyumdur öyle şeylere. Çocuk psikolojisi de okuyorum, elimden geldiğince çocuğuma da yardımcı olmaya çalışıyorum. Eşime de onu yapmaya çalıştım ama sevgi karşı taraftan bir tepki gördüğü zaman artık diyorsunuz tamam.(Okyanus)

Alkolsüz de aynı, hiçbir şey değişmiyor. Ben alkolün insanları değiştirdiğine inanmıyorum. Alkollüyken de alkolsüzken de aynı. O sadece vurduğu zamanki bir bahane oluyor. İşte ertesi gün özür diliyor, bir daha olmayacak. O konuşuyor, özür dilemeyi bile beceremiyor. Bir gün hiç alkol yok bütün tabakları bardakları kırdı, benim koluma cam parçaları saplandı. Ama sarhoş değildi. O zaman ne vardı sebep? Erkekler onu sadece bir bahane olarak kullanıyor. Başka hiçbir şey değil...Artık kandırarak boşanmayı denedim. Çünkü ilk itirazında bulundu, Dedim ki bak ortak bir çocuğumuz var, yarın onun askerliği olacak, evlenmesi olacak, ikimiz birlikte karşı karşıya gelmek için ben senin düşmanın olmak istemiyorum.(Deniz)

Eğer gerçekten kendisinde bir şey varsa ki daha öncesinde de söyledim, gidelim bir psikoloğa ben de görüneyim sen de görün, yardımcı da olmaya çalıştım,

destek de olmaya çalıştım yeri geldi ama önce bir kabul etti. Sonra ben deli miyim dedi (Yağmur)

Nehir de, şiddeti önlemede en caydırıcı şeyin eşle oturup konuşmak, yanlışları çözmek, doğruları birlikte bulmak olduğunu, ama eşinin alkol aldığı için bunun mümkün olmadığını düşünmektedir.

Uzaklaşma/Kaçınma: Şiddet mağduru kadınlar şiddet gördükleri ortamdaki birçok kez uzaklaşmayı denediklerini, ancak özellikle ailelerinden bu konuda yeterli destek görmediklerini, evliliklerini bitirmek konusunda engel olduklarını ifade etmektedir.

Yağmur, hiç komşuya ve ailesine sığınmadığını, bir gün kocasının çocuklarıyla evdeyken mutfaktaki perdelerle gazı döküp, kibriti çaktığını ve kapıyı kilitleyip kaçtığını, çocukların çılgınlığına bitişiğinde oturan abisinin gelip kurtardığını ifade etmektedir.

Ben Balıkesir'den gelip burada mahkeme açtım. Ben mahkemeye farklı bir adres gösterdim kendimi garantiye alayım diye. Karabağlarda bir adres gösterdim ve o adresi buldu eşim. On gün sonra İzmir'e geldi beni aramaya. Yani kanunların koruduğuna da pek açıkçası inanmıyorum. Çünkü mahkeme bize adres tespiti yaptırıyor. Ve adres tespitini yaptığımız zaman onu dosyadan buluyor.(Deniz)

Destek Arama: Problemin çözümüne yönelik sosyal (bilgi, ekonomik, yasal) ve profesyonel destek arama çabalarını içerir. Bu kapsamda kadınların hemen hepsi ekonomik ve duygusal desteği ailelerinden aradıklarını, ancak aşağıdaki ifadelerinde de görüldüğü gibi sığınma evine gelene kadar ailelerinden yeterli destek görmediklerini belirtmişlerdir.

Ailem açıkçası birazcık beni dışladılar. O kadar çok olaylara göğüs gerdim ki. Annemin evine giremiyorum çünkü annem de korkuyor. Annem de benim eşimden yana evde kaldığı süre içerisinde o da şiddete tam olarak maruz kalmadı ama psikolojik de olsa yani bir mesafe de olsa ben araya da girsem belki girmeseydim, belki annem de şiddet görebilirdi. Psikolojik olarak da görüldü zaten aynı ortamdayken. O yüzden annem beni de şu anda istemiyor. Babam da kendin istedin modunda. Yani babam hiç aramadı zaten beni. Annemle ara sıra görüşüyorum. (Okyanus)

Evden ayrılmak, ayrı bir eve çıkmak istedim. Büyüklerimizin bana dediği işte, kızım biz de birçok şey atlattık, işte ne yapacaksın, çocuğun var. Zaten çocuk için, hep çocuk için diyoruz. Ama ayrı eve çıkıp, çocuğunuz artık bilinçlenmeye başladığı zaman, onun gözünün önünde yaşandığı zaman artık olay, bakıyorsunuz çocuğunuz da bozuluyor. Şimdi ben artık kendimi unuttum, çocuğumu düşünmeye başlıyorum. O yüzden, en büyük etken o zaten benim şu anda, çocuğum. Yani öyle diyorlar, ne diyeceksiniz? Bir şey söyleyemezsiniz karşı tarafa. (Yağmur)

Annemle sürüyor, sığınma evinde kaldığımı biliyor. Tabi ilk başta onlar sizin yanınızda oluyorlar. Ama süre uzamaya başladığı zaman dava, tabi ki mahkemelerimiz çok yavaş ve gereksiz şekilde uzatılıyor. İşte süre uzamaya başlayınca, sen ne yaparsın orda dön buraya. Ve tek söylediğim şey şu oldu; ordarken koruyamadınız ki. Ben ordarken yanlarındaydım, hepsinin yanımdaydım, gözünün önündeydim. Kolumda cam kırıkları ile eve gittiğimde bana pansuman yaptılar. Benim sırtımda kemer izi varken, babam, yarım saat sonra evli olduğum kişi arayıp 'eve dönsün bir şey yapmayacağım' dediğinde, babam bana 'gitme' demedi. Sırtımda iki tane kemer izi vardı, ama kimse bana gitme demedi. İntihara kalkıştığımda onu benim yanıma oturtular ve benim ifademi o şekilde aldılar. Ben böyle bir yerden geldim. (Deniz)

Duygusal Odaklı Baş Etme

Şiddet mağduru kadınlar, yaşadıkları krize bağlı stresi yönetmek ve duygularını kontrol etmek için durumu kabullenmeye çalıştıklarını, düzeleceği umuduyla sabrettiklerini ifade etmektedir. Bu süreçte dine ve bu yolla Allah'a sığınmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Ben Perşembe günleri Yasin okuyorum. Normalde evdeyken namaz kılıyordum ben. İnançlıyım o konuda, okurum da. Namazımı da kılarım. Hatta, normal yaşamımda,, çantamda benim beyaz kıyafetlerim vardır. Aklıma eser, ben bir camiye dalarım, iki vakit namazımı kılarım çıkarım. Rahat hissederim kendimi.(Okyanus)

Kendi kayınvalidem ve kız kardeşleri alkoli bırakması için dualar getirdiler geldiler ama bir faydası olmadı. Ben de gebersin diye dua ettim. Kurtulamayınca gebersin diyorsun.(Nehir)

3.3. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Sosyal Sorumluluk Kampanyaları ve Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri

Türkiye'de şiddetle mücadele eden en başarılı kişi, kurum ya da siyasetçinin kim olduğu sorusuna verilen yanıtlar doğrultusunda, sığınma evinde kalan kadınların kendilerine simge olarak kabul ettikleri bir kanaat önderinin üzerinde bir uzlaşma olmadığı görülmüştür. Katılımcılar şiddetle mücadelede önderlik yapan herhangi bir kişinin ismini paylaşmamışlardır. Bu bağlamda katılımcılardan Deniz'in ifadeleri, konu ile ilgili bir iletişim kampanyasının gerekliliğini ortaya koymaktadır:

Yasalar değişti. Şiddete karşıyız falan... hayır, hayır hiç kimse kadının yanında değil. Direkt, darp raporun var mı? Ben diyorum ki psikiyatrdan rapor alayım. Avukat diyor ki senin sonra gittiğin psikiyatrdan aldığın raporla ne ilgisi var? E peki benim ruh sağlığım yani durup dururken mi bozuldu. Kimin sayesinde bozuldu? E maddi şiddeti nasıl ispatlayacaksınız? Ya da iki kişi bulup, gün boyu

evde yatak odası da dahil olmak üzere bizi izleyin de lütfedip bize şahitlik yapın mı diyeceğim? Neyi ispatlayacağım?(Deniz)

Hiç kimse. Benden başka hiç kimse yok. Her şey lafta kalıyor, boyuna ölüyor kadınlar. (Nehir)

Hiç kimse. Neden biliyor musunuz, bir karakolda dayak atan birine hoş geldin, buyur, çay ısmarlayıp güler yüzle karşılayıp hiçbir şey olmamış gibi sadece konuşmak yetmez öyleleri ile.... (Irmak)

Yok. Sadece görsellik var. Başka hiçbir şey yok.(Okyanus)

Katılımcılar yasal merciler tarafından fiziksel şiddetin önemli olarak görüldüğünü, şiddetin diğer boyutlarının göz ardı edildiğini belirtmişlerdir.

Sadece fiziki darbi kabul ediyorlar, gözünüzün morarması, kolunuzun morarması gibi. Niye öyleyken gitmedin diyorlar. E peki intihara kalkıştım ne oldu? (Deniz)

Benim mesela doktor raporu aldığımızda burun kemiğimde eğrilik görüldü sadece. Daha önceden böyle bir şey var mıydı dedi, yoktu dedim ben. Önceden de olabilir fazla bir şeyiniz yokmuş dedi.(Yağmur)

'Yaşadığınız şiddet bir gazete manşeti olsaydı, nasıl bir başlık seçerdiniz?' sorusuna verilen yanıtları ise şöyle ifade etmek mümkündür:

Galiba şöyle bir başlık atardım: Pembe dünyamda mor halkalar. Bu sözü ben çok seviyorum çünkü hep pembe hayallerimiz vardı. Ama nedense mor halkalar kaldı elimizde başka hiçbir şey kalmadı. Ben böyle derdim. Çünkü o söz hep toz pembe hayaller, küçük düşler hani ben pembe panjurlu evim falan olacak demedim, küçük bir evim olsun istiyordum. Ama elimde kalan sadece yara bere, başka bir şey değil.(Deniz)

Ben eğitim derdim herhalde. Şiddete karşı eğitim.....(Okyanus)

Evlatları için her şeyi göze alan anne!(Irmak)

Hayatımın pişmanlığı...Böyle bir yaşantı içinde dünyaya geldiğine pişmansın çünkü. Baskı ile yaşamak zorunda kalıyorsun, bana bıraksalardı ben çoktan bırakırdım, kendim için hiç yaşamadım.(Nehir)

Şiddetin katılımcıların çocukları üzerindeki en büyük etkisinin ne olduğu sorusuna Irmak, sınırlarının bozulduğunu, çok üzülüklerini ve anneleriyle birlikte ağladıklarını dile getirmektedir. Nehir ise, çocuklarının insanlarla kafayı yere eğerek konuştuklarını, her şeyden çekindiklerini ve çok zor iletişim kurduklarını ifade etmektedir.

Şimdi o çocuk şu an normal değil. Ne kadar normal gibi görünse de bilinçaltında gördüğü bir şey var. Bir ara çocuğum, babasının bana yaptığını gördüğü için gırtlığıma sarılıyordu ben onu unutturdum çok şükür. Bana geliyordu, öldürürüm seni, konuşma, konuşmayacaksın susacaksın diyordu, bunu yapıyordu sürekli bana çocuk. Onu unutturdum. Ama şimdi de başka, kız çocuklarına yapıyor. Erkek çocuğuna zarar vermiyor. Kız çocuğuna zarar

veriyor...tabi ki bana yaptığını gördüğü için, işte erkek adam modlarındalar ya, erkeğe dokunmuyor, kıza dokunuyor. O benim kardeşim diyor erkeğe.(Okyanus)
Geçenlerde bir çocukta görmüştüm epey oldu. Anneler sever, babalar döver. Düşünsenize çocuğun zihninde öyle yerleşmiş, anneler sever babalar döver.(Yağmur)

Şiddete yönelik mağduriyetlerin giderilmesinde toplumdan bir beklentilerinin olup olmadığı sorusuna şu ifadelerle karşılık vermişlerdir:

Toplum ne yapıyor, ah vah diyor, gene mi vurdu, gene mi şiddet gördün, kimisi de diyor ki içmese çok iyi insan, kimisi de morlukları görünce ilaç getiriyor..
(Nehir)

Toplumda ne var biliyor musunuz? Benim Allah'uma çok şükür hamdolsun iletişimim çok güzel. Ve şuanda benim çevremde bulunan arkadaşlarım 20 yıllık, 25 yıllık, 30 yıllığa kadar varan arkadaşlıklarım var ve ailemden çok onlar bana destek. Maddi konuda da oldular, manevi konuda da oluyolar. Sağlam kurmak gerek ilişkileri. Benim çok şükür ki sağlam çevrem. O yüzden ben şanslı görüyorum kendimi. Aileme de, yani onlar öyle, yapacak bir şey yok. Ama ben yine de, Polyannacılık değil ama şu an benim gördüğüm. Artık insanları olduğu gibi kabul ettim. (Yağmur)

Şimdi mesela orda 3 ay kaldık çıktık. Ben yalnız olsam sorun değil ama artık benim yanımda 3.5 yaşında bir oğlum var. Yani bir yerlere giderken çocuğa biz tatile gidiyoruz diyorum. İşte burası geçici diyorum. Çocuk şaşırıyor çünkü, oradan oraya gidiyorsun oradan oraya gidiyorsun. Şuanda benim toplumdan yani bana ön ayak olacak kişiler, işveren. Şu anda eğitim gördüğüm bir dal var. Onda da başarılı olacağıma inanıyorum. Yapabilirim, güvenmeyi seviyorum kendime, hissediyorum yani. Bana bu alanda bir kapı açmalarını istiyorum ben. Mücadelemlerim de ediyorum. CV doldurdum bir sürü yere verdim. Yani toplumdan bunu bekliyorum şu an. Benim burada da 3 ay zamanım var, sonrasında ne yapacağım ben?(Okyanus)

Kuruma gelmeden önce birçok kadın kuruluşuna ulaşmak istedim, ulaşamadım. Hürriyet gazetesine ulaştım ama nedense işin görüntü kısmını, yüzün şiş olursa, yani magazin olarak bakıyorlar. Yani, dayak, şiddet mağduru kalkmışım gelmişim, adamlar benimle karşılaştıklarında benim yüzüme bakıyordu. E arkadaş ben Temmuz ayında gelmişim, sana ben bilmem kaç ayında gelmişim. O zamana kadar morluk mu kalacak? Ve hiç kimseden tık gelmedi yani. İş istemedim, para istemedim sadece sesim duyulsun en azından ben örnek olayım ki benim yaşadığım sıkıntıyı bir başkası çekmesin.(Deniz)

Yasalar bile bir şey yapmıyor ki toplum ne yapsın....(Irmak),

Bu yasaların sizi ne dereceye kadar koruduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna verilen ifadeler de dikkat çekicidir:

Şimdi şöyle, ne dereceye kadar, az önce dendi ya illa ki bir iz olması gerekiyor, mesela ama ben hala rahat değilim. Yarım bir gün ben eve çıktığım zaman, benim TC numaramdan nerede olduğum belli olacak. Belki bir an adamın aklına gelecek, bir şey olacak o anda benim adresimi bulması çok kolay. Gizlilik kararı istiyorum dediğimde ben avukatıma, çok büyük bir izim olmadığı için benim gizlilik kararım yok şu anda, olamıyor. Yani gizlilik kararının olması için illa ki fiziksel bir iz gerekiyor.(Okyanus)

Katılımcılardan Irmak da mahkemeden bir yanıt gelene kadar vücudundaki darp izlerinin yok olduğunu, bu nedenle yasal sürecin yavaş işlediğini ve kendilerini korumada yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Şiddeti önlemede en caydırıcı şeyin ne olduğu sorusuna yönelik dile getirilen görüşleri şöyle ifade etmek mümkündür:

Şiddetten dolayı devlete başvuran kadın veya erkeğe şiddet uygulayana hastanede yatıyor gibi hiç çıkarmadan belli bir süre her gün eğitim verilmeli. Bu arada da tedavi gördüğü süre boyunca devletin, eğer kadının geliri yoksa o adamın evine, çocuğuna bakması, masraflarını karşılaması gerekir. (Nehir)

Yani ne bileyim böyle aile hekimleri mi diyeyim bence herkesin eğitimden sonra ne olursa olsun bir psikoloğa ya da psikiyatriste ihtiyacı var diye düşünüyorum. Evlilik öncesi ya da nişanlılık süreci boyunca herkesin bir psikiyatristi görmesi gerekiyor diye düşünüyorum.(Okyanus)

Evlilik öncesinden bir araştırılmalı.(Yağmur)

Irmak ise, sadece eşi ve çocuklarıyla birlikte ayrı bir evde oturmanın, eşlerin eğitimi olmasının ve kadının maddi özgürlüğünün şiddeti önlemede caydırıcı olduğunu vurgulamıştır.

Bence evlilik öncesi dediğim gibi her konuda hem psikolojik hem de fiziksel bir testten geçilmesi. Çünkü başka türlü çözüm değil yani şimdi caydırıcı kararlar yok, ben inanmıyorum. Bu evden uzaklaştırma, evden uzaklaştırıyorsun yolda rastlıyorsun. Ben 183'ü aramıştım, karşıma çıkan görevlinin kullandığı cümle çok hoşuma gitmişti (!) 'Boşanmak için aceleniz mi var?'.(Deniz)

Katılımcılar, şiddetle ilgili medyada çıkan haberleri de değerlendirmişlerdir.

Magazin hepsi.(Deniz)

Sadece görsellik. Çünkü elle tutulur bir şeyler olması lazım.(Okyanus)

Birinin gözü morarmış, birinin gözü yanmış, fotoğraf olarak işte koca dehşeti. Sadece bununla ama o kadının hayatını kurtarmak için ne yapıyorsun? Hiçbir şey.(Yağmur)

Dolayısıyla medyadaki şiddet haberlerini magazin bulduklarını ve haberlerin gerçeği yansıtmada yetersiz kaldığını söylemişlerdir.

Irmak medyada yer alan şiddet haberlerinin insanların moralini bozduğunu ve bu haberlerin şiddeti meşrulaştırdığını ve kadınları şiddete karşı çaresiz bıraktığını ifade etmiştir.

Katılımcılara aile içi şiddetle ilgili sosyal sorumluluk kampanyalarına yönelik düşünceleri sorulmuş ve kendilerinin böyle bir kampanya yapması durumunda bunun sembolünün ne olacağıyla ilgili görüşlerini belirtmeleri istenmiştir.

Ben Deniz Hanım'ın Mor halkalarının olmasını isterdim. (Yağmur)

Biz galiba mor bir bileklik tercih ederdik. (Deniz)

Ben şimdi tekstille de ilgileniyorum ya bir an gözümün önüne bir şeyler geliyor. T-shirt baskısı olabilir mesela. (Okyanus)

El ele tutuşmuş anne baba ve çocuklar, çiçeklerin arasında uçan kelebekler. El ele tutuşmak ailede birliği, çiçekler sevgiyi, kelebekler güzel haberleri getirir diye düşündüm. (Nehir)

Irmak ise, şiddetle ilgili sosyal sorumluluk kampanyalarının hedef kitlesinin erkekler olması gerektiğini, ancak böyle bir kampanyaya Türkiye'de rastlamadığını ifade etmiştir.

Tüm bunların yanında, şiddet mağduru kadınlardan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın çalışmalarını değerlendirmeleri istenmiştir. Panik butonu ve alınan diğer önlemler konusunda tüm katılımcılar, önlemlerin yetersiz ve etkisiz olduğunu, panik butonuna basıp güvenlik güçlerinin gelmesine kadar kadınların çoktan öleceğini, şiddet uygulayan kişileri toplayıp psikolojik tedaviye almalarını, bunu yapmadan önce de bu kişilere sevgiyle yaklaşılması gerektiğini ifade etmektedir.

Ben polisin önünde dayak yedim. Polis benim evli olduğum kişiyi nezarete falan da götürmedi, aldı biraz aşağıya götürdü hadi sakinleştin dedi geri yolladı. Hangi panik butonu? Kanunların değişikliği, yürürlükte hiçbir şey yok. Ben şey diyorum, kadın sorunları bilgisayar başında çözümlenmiyor. (Deniz)

Etkisiz, yetersiz. Yaşayan daha iyi biliyor. Ben, eve polis geldi, evi dağıttı ya görmek istediler, rapor tutacaklar, bana polis ne dedi biliyor musunuz? Evde bir şey mi aradınız dedi. (Okyanus)

Irmak da yapılan çalışmaların iyi niyetli olmasına rağmen, şiddeti önlemede yetersiz ve faydasız olduğunu belirtmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Şiddetin en yaygın görülen şekli, erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile içi şiddet olmuştur. Tüm dünyada gündemin üst sıralarında yer alan kadınlara yönelik aile içi şiddet, hukuk sistemi içerisinde yakın döneme kadar göz ardı edilen suçlardan birisi olmuştur. Bununla birlikte, son yıllarda uluslararası kamuoyu, aile içi şiddet ile mücadele konusunda

köklü değişimlere tanık olmuş, bu süreçte, devletler aile içi şiddeti önlemek için politikalar oluşturmuş ve birçok yasal düzenleme yapmıştır. 15 Mayıs 2014 tarihli Milliyet Gazetesi'nin haberine göre, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kadına şiddet yasası ve yapılan tüm uygulamalara ilişkin olarak 'etki analizi' yaptıklarını belirtmiştir. Sığınma evlerinin nasıl çalıştığı, eksiklerin neler olduğu, kadına şiddet yasasından sonra kadının 'benim hakkım var' demesinin, kadına şiddeti arttırıp arttırmadığı ile ilgili bilim adamlarından ve hukukçulardan gelen uyarıların değerlendirildiği ifade edilmektedir.

Son dönemlerde yapılan araştırmalarda, kadınların şiddete maruz kaldıklarında en çok başvurdukları kurumun öncelikle toplum merkezleri olduğu, daha fazla tahammül edememe ve erkeğin kendisini öldürmesinden korkmanın başvurma nedenlerinin başında geldiği görülmektedir. Şiddete maruz kaldığı halde bir kuruma başvurmama nedenleri arasında, sorunun büyük olmadığını düşünme, utanma/çekinme/suçlanmaktan korkma ve çocuklarının mutsuz olacağından korkmanın ilk üç sırayı aldığı ortaya çıkmaktadır.

Genel anlamda değerlendirildiğinde, kadının şiddet ortamında kalmasına neden olan birçok faktör bulunmaktadır. Kadının şiddete ilişkin algısı, şiddeti meşrulaştırması, evliliğe ilişkin algısı, ekonomik destek yokluğu, şiddetin sonlanacağına ve eşinin değişeceğine olan inanç, çocukları için endişelenmesi, eşinden korkması, aileden destek alamaması, gidecek bir yerinin olmaması ve eşini seviyor olması bu faktörlerdendir.

Kadınların, şiddetin olağanlaşması, şiddete karşı kör kalınması, şiddetin sona ereceği beklentisi, 'yapamam, güçsüzüm, yalnızım' yargısı, şiddetin aralıklarla yaşanması ve bu devrede yok sayılması, yaşadıkları şiddeti tanımlamalarının önünde engel teşkil etmektedir.

İzmir'deki Kadın Danışma Merkezi'nde, sığınma evinde kalan beş şiddet mağduru kadınla odak grup yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada, kadınların fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddeti evlilikleri boyunca ve hamilelikleri döneminde de yaşadıkları görülmektedir. Şiddetle ilgili medyada çıkan haberleri son derece magazin bulduklarını, medyanın ve yasal mercilerin özellikle fiziksel şiddeti ön plana aldıklarını, olayın psikolojik boyutunu göz ardı ettiklerini düşünmektedirler.

Türkiye'de şiddetle mücadele eden en başarılı kişi, kurum ya da siyasetçi konusunda, sığınma evinde kalan kadınların kendilerine simge olarak kabul ettikleri bir kanaat önderinin üzerinde bir uzlaşma olmadığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların, medyada sıklıkla yer alan kadına yönelik şiddetle ilgili olarak gerçekleştirilen sosyal sorumluluk kampanyalarından hiçbirisini açıklayamamaları son derece dikkat çekicidir.

Dolayısıyla konu ile ilgili etkili bir iletişim kampanyasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Katılımcılar, şiddete tanık olan ve kendileri de şiddet gören çocuklarının iletişim problemleri yaşadıklarını, şiddetin bir kısır döngü biçimini alarak genelde 'anneler sever, babalar döver' anlayışını benimsediklerini ifade etmektedir. Şiddete yönelik mağduriyetlerin giderilmesinde toplumdan bir beklentilerinin olmadığı, şiddet mağduru kadınların yalnız bırakıldığı, ailelerinden yeterli ilgi ve destek görmedikleri ifade edilmektedir. Yasaların, alınan tüm koruyucu ve önleyici tedbirlere karşın, şiddeti önleme ve kadınları koruma konusunda, etkisiz ve yetersiz olduğunu, yasal sürecin yavaş işlediğini düşünmektedirler. Şiddeti önlemede; evlilik öncesinde psikolog ve psikiyatristlerden rapor alınması, kadının maddi özgürlüğünün olması ve şiddet uygulayana hastanede belli bir süre her gün eğitim verilmesi ve tedavi uygulanması en caydırıcı faktörler arasında değerlendirilmektedir. Burada önemli olan nokta, şiddet mağduru kadınların, şiddet uygulayanların eğitimine ve tedavisine sevgiyle başlanması, onlara sevgiyle yaklaşılması gerektiğini vurgulamalarıdır.

Kaynakça

- ALTINAY, A. G. ve Arat, Y. (2007). Türkiye'de kadına yönelik şiddet araştırma raporu, Tübitak, Ankara.
- BENT-GOODLEY TB (2004). Perceptions of domestic violence: A dialogue with african american women. National Association of Social Workers, 307-316.
- BİÇİCİ GEZGİN B. (2011). Sağlık Çalışanlarının Kadına Yönelik Eş Şiddeti Konusunda Tutum ve Uygulamaları Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirliği. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir
- FINN J (1985). The stresses and coping behavior of battered women. Social Casework, 66:341-349. "Alınmıştır", Yoshihama M (2002). Battered Women's Coping Strategies and Psychological Distress: Differences by İmmigration Status. American Journal of Community Psychology, Vol.30, No.3: 429-452.
- FLINCK A, Paavilainen E, Åstedt-Kurki P (2005). Survival of intimate partner violence as experienced by women. Journal of Clinical Nursing 14, 383-393.
- FOLKMAN, S., Moskowitz, J.T., 2004. Coping: pitfalls and promise. Annu Rev Psychol 55, 745-74.

- HIDIROĞLU, S., Topuzoğlu, A., Ay, P. ve Karavuş, M. (2006). Kadın ve çocuklara karşı fiziksel şiddeti etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: İstanbul'da sağlık ocağı tabanlı bir çalışma. *New Symposium Journal*, 44, 196-202.
http://www.haber10.com/haber/449168/#.U2OMvvl_vJY, Erişim: 16.03.2014.
<http://www.okuryazar.tv/index.php/songul-sallan-gul-turkiyede-kadin-siginma-evleri-erkek-siddetinden-uzak-yasama-acilan-kapilar-mi.html>, Erişim: 13.06.2014.
- İLKKARACAN, P., Gülçür, L. ve Arın, C. (1996). *Sıcak Yuva Masalı*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kadına Şiddetin Utandıran Bilançosu, (2013).
- KHOSLA AH, Dua D, Devi L, Sud SS (2005). Domestic Violence in Pregnancy in North Indian Women. *Indian J Med Sci Vol. 59, No.5:195-198*.
- LITTLETON, H., Horsley, S., John, S., Nelson, D.V., 2007. Trauma Coping Strategies and Psychological Distress: A Meta-Analysis. *Journal of Traumatic Stress* 20 (6), 977-988.
- Milliyet Gazetesi, 15 Mayıs 2014
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (1998). Sayılarla kadına yönelik şiddet. İçinden Geleceğim Elimde. Kadın İncelemeler Dizisi 2. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları. İstanbul, 29-66.
- ÖZBERK E, Ertekin H. (2010). Belediyeler İçin Toplumsal Cinsiyet, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Hukuk Eğitim Rehberi, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (2000). Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları. Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (2011). Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu. 24. Dönem, 2. Yasama yılı.
- Vatandaş C., (2003). Aile ve şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet. T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın no:58.
- WALDROP, A.E., Resick, P.A., 2004. Coping among adult female victims of domestic violence. *Journal of Family Violence* 19 (5), 291-302.
- YANIKKEREM E. (2002). 15-49 yaş evli kadınların aile içi şiddete ilişkin görüşlerinin ve şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. Ege üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- YEMİŞÇİGİL A. (2005). Cinsiyete Dayalı Şiddet Olgularına Sağlık Personelinin Yaklaşımı El Kitabı. 14-77.
- YILDIRIM A, Şimşek H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- YOSHIHAMA M (2002). Battered Women's Coping Strategies and Psychological Distress: Differences by Immigration Status. *American Journal of Community Psychology*, Vol.30, No.3: 429-452.
- YUR D. (2014). 5 ayda 114 kadın şiddet kurbanı!, <http://www.milliyet.com.tr/5-ayda-114-kadin-siddet-kurbani--gundem-1894474>, Erişim:23.06.2014.

